

KERKTUINEN: OASES IN DE WIJK, HUMUS VOOR DE ZIEL

Soest: van kerkhof tot kerktuin

Als stille getuigen staan een aantal grafstenen rond de Oude Kerk in Soest. Zij zijn behouden als herinnering aan het kerkhof, de begraafplaats rond de kerk. Maar de graven werden geruimd en er kwam gras met een bordje “verboden toegang”. Zo was het tot drie jaar geleden. Toen besloot men van de kerktuin een eigen “Hof van Lof” te maken. Enthousiatste mensen gingen op bezoek in Hoorn waar de doopsgezinde gemeente een fraaie bijbeltuin heeft aangelegd om zich te oriënteren. Nu staan bij de grafstenen tegen de kerkmuur stokrozen stil te dromen. Er kwam een waterbron als herinnering aan de bron van leven. Twee fraaie, halfronde bankjes nodigen uit om tot rust te komen bij een gedachtenisperkje met grote stenen en planten met de naam *Sempervivum* (altijd –groen, altijd levend). Je ruikt de zoete geur van de bloeiende linden, maar ook van de lavendel en de geurrozen die de cirkelvorm van het stiltecentrum accentueren. Daaromheen staan halfhoge beukenhagen die een gevoel van bescherming geven. Een mooi breed voetpad, met oude tegels, geschikt voor een rollator, voert langs verschillende bloemperken op kleur. Het zijn de kleuren van het kerkelijk jaar: wit, groen, rood en paars, aangevuld met een blauw perk blauw (blauw is een verwijzing naar Maria de hemelse koningin) en geel dat in de kerk goud als kleur vervangt als verwijzing naar het licht van de Eeuwige.

Kindertuin, pluktuin en kruidentuin

Aan de oostzijde van de kerk is een kindertuin aangelegd waarbij de kinderen betrokken worden, bloemen zaaien en bolletjes poten. De kindertuin met vrolijke lathyrus en goudsbloemen wordt omgeven door een plukborder. De bloemen gebruikt men om boeketten voor de kerk en zieken mee te maken of voor een symbolische schikking. Ook is er nog een kleine kruidentuin aangelegd met ondermeer bijbelse kruiden. De zaden daarvan kunnen kerkkoekjes tot bijzondere koekjes maken en helpen de smaak van geloof op het spoor komen. Bij de kerk staan (bijbelse) vruchtbomen zoals vijgenboom en appel, kwee en amandel waarmee men allerlei lekkernijen hoopt te maken. In andere kerktuinen verwerkt men de oogstproducten tot potten jam ten bate van een project elders in de wereld of om hun eigen basiskosten voor de tuin mee te financieren.

Zomerse herberg

In Soest is de kerk een zomerse herberg, niet alleen voor zo'n duizend zomergasten die vrijwilligers in de kerk en per jaar ontvangen. Maar op zaterdag 8 juli was het ook de herberg voor allerlei mensen uit het hele land die bij een kerktuin betrokken zijn of van hun eigen tuin een tuin met een betekenis willen maken. Ruim vijftig belangstellenden waren dit jaar aanwezig en luisterden niet alleen naar Henriëtte Flinterman en Piet van Heijzen uit Soest, maar ook naar Hennie Wulfers die over de kerktuin De Open Hof in Amerstoort vertelde. Daar maakten stoeptegels plaats voor vier borders die de seizoenen van het kerkelijk jaar karakteriseren: een border rond Advent en Kerst, de Veertigdagentijd en Pasen, rond Pinksteren en als laatste rond de herfst, de tijd van gedenken. Aan de schaduwzijde van de kerk, heeft men bij de Open Hof allerlei struiken geplant die met hun fraaie blad of bessen gebruikt worden bij het maken van boeketten in de kerk. Aan de zonnige zuidzijde staan bankjes die ook door de mensen van de wijk gebruikt worden. Stenen met de namen van de overleden gemeenteleden liggen bij die bankjes onder een treurboomje. Die stenen worden voor de zekerheid vast gelijmd. De gemeente Amersfoort bezorgde bloembakken om de brede stoepen en het plein rond de kerk op te vrolijken en een budget om die naar eigen smaak in te vullen.

Twee tuinwerkers Cocky van Leeuwen en Marco Ganzeman van het Franciscaans Milieuproject Stoutenburg vertelden over hun ervaringen met de tuinen in Stoutenburg. Deze platformdag stond dit jaar in het teken van de (klooster) tuin als bron van spiritualiteit en beleving. Ze vertelden hoe zij als gemeenschap aanvankelijk hun ochtendgebed in de kapelruimte van het klooster hielden, maar dat tegenwoordig in de tuin doen temidden van de geuren, de ochtenddauw, de geluiden van vogels en andere dieren. Hoe zij onkruid niet als vijanden beschouwen maar ontdekten dat sommige planten heerlijk waren om te gebruiken in de thee of als toekruid in salades. Dat onkruid er voor zorgt dat de grond niet uitdroogt tussen de bedden met groenten. Ze waren op de fiets gekomen en straalden het beeld uit van mensen die ervaren mogen wat de aarde voor hen als 'moeder aarde' betekent. Dat met name hun verbondenheid met die aarde vaste grond onder hun voeten geeft.

Platformdag, de aarde als oecumenische of interreligieuze tuin?

De platformdag kerktuinen was ook dit jaar een plezierige ontmoeting van mensen die 'geloven met handen' in de praktijk brengen. Het is een oecumenische ontmoeting van vertegenwoordigers van katholieke en protestantse kerken, maar ook kerken die buiten het PKN-verband vallen zoals de christelijke gereformeerden. Daarnaast waren er ditmaal deskundigen van de Tuinenstichting, en leden van de Vereniging Terebinth die zich als vrijwilligers bezig houden met het cultureel erfgoed van begraafplaatsen.

Dat inspireert om te kijken naar samenwerking met anderen buiten de kerk: de gemeente, natuur- en milieuwerkgroepen, Landschapsbeheer voor advies over inheemse beplanting en zogenaamde vogelbosjes, en bijvoorbeeld de Vlinderstichting of Stichting Jantje Beton om van de plek rond de kerk een kinderspeelplaats te maken.

Ideeën genoeg om eens na te denken over een nieuwe invulling van dat stukje grond rond de kerk. Misschien een interreligieuze ontmoetingsplaats met bankjes onder bomen die een betekenis hebben in de verschillende religies? Zo willen de broeders in Den Haag hun tuin aan het Westeinde nalaten als zij vertrekken. Een kerktuin, de laagste drempel van de kerk... Dat blijkt zeker in een aantal kerken als zodanig reeds te functioneren, zoals hier in Soest, maar ook bijvoorbeeld in Amsterdam bij de Oranjekerk!

Projectgroep Kerk en Milieu

De dag werd georganiseerd door de projectgroep Kerk en Milieu van de Raad van Kerken. Betrokkenheid op de aarde, door het gebruik van milieuvriendelijke bloemen in de kerk, de bewustwording van voedselkilometers, maar ook catechese aan de hand van verhalen rond bloemen, zijn mogelijkheden die een kerktuin in zich heeft. Ook Jezus preekte buiten en keek naar bomen, en vogels. Hij gebruikt het slijk van de aarde om anderen de ogen te openen...Kijk naar de lelies... Kerktuinen kunnen proeftuinen worden voor liturgie, catechese en diakonie, en een stimulans voor een zorgvuldige omgang met de schepping

Geheimen uit de kloostertuin in de praktijk

De projectgroep Kerk en Milieu gaf twee brochures uit over kerktuinen *Van kerktuin tot Hof van Lof* en *Kerktuinen op de drempel naar de wijk*. Deze brochures rond kerktuinen zijn te bestellen via de website www.kerktuinen.nl

In september verschijnt een boek van Tini Brugge "Geheimen uit de kloostertuin" (Lannoo/Ten Have) met veel foto's en zestien uitgewerkte thematuinen waarin planten en geloof centraal staan. Dit boek kan als handboek dienen voor de aanleg van een kerktuin of een eigen inspirerende stiltetuin met bloemen en bomen vol betekenis. Ideeën om met vruchten, kruiden en zaden iets te doen voor de

kerkgemeenschap of thuis zijn te vinden in het boek Hemelse Spijzen (Tini Bruggge. Lannoo/Ten Have). Suggesties voor bloemschikken met bloemen uit de tuin op de adem van het kerkelijk jaar zijn te vinden op de website www.liturgischbloemschikken.nl. Ook daarover schreef zij een handboek: *Bloemen geven zin*.

We kijken terug op een inspirerende en plezierige dag! Verwonderd zijn we om de gestage groei van kerktuinen met een speciale betekenis sinds 2000 toen de eerste platformdag Kerktuinen werd gehouden.

Projectgroep Kerk en Milieu

Info: tini@kerktuinen.nl